הא רבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה[א] אבל מתני' דקתני לא מצינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין תרומה במלילות דלדגן קפיד רחמנא[ב] ואין זה אלא קבוץ בעלמא ובסמוך גרסינן ורבי יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה וכו' משמע לפי' דלר' יוסי אפי' אכילת קבע יכול לאכול בלא מעשר דאם היה מחייב באכילת קבע משכחת לה לר' יוסי בר' יהודה דזכאי בהרמתה באכילת קבע ותימה דהלשון לא משמע כן דהא קאי על אכילת ערלי הכניס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור ועלה מסיק למולגן במלילות רבי מחייב מערלי ור' יוסי בר' יהודה פוטר מערלי וע"ק לרבי נמי היכי מצינו (הוא) זכאי בהרמתה ביו"ט הואיל דאית ליה דהכנסתן למלילות זהו גרנן וגמר מלאכתן אם כן נתחייבו מאתמול מעיו"ט ואם כן אין יכול להפרישם ביו"ט לכן נ"ל דהא דקאמר דכהן זכאי בהרמתה אתיא אליבא דר' יוסי ברבי יהודה דפוטר דכיון דסבר דהכנסתן לאו זהו גרנן ואם כן כי מלגן ביו"ט [ג] בא לו חיוב השתא וא"כ זכאי בהרמתה והא דאמר דאינו זכאי בהרמתה אתי אליבא דרבי דס"ל דהכנסתן זו היא גרנן והיה להם לתרוס מאתמול וא"כ אינו זכאי בהרמתה ובסמוך גרסי' ורבי משכחת לה וכו': **איכא דאמרי מחלוקת בשבלים אבל בקטניות ד"ה לא טבלא.** והקשה הר"ר שמשון מקוצי דבכל התלמוד לא מצינו איכא דאמרי כה"ג שהוא להפך מן הראשון[ג] דודאי מצינו בשאר מקומות ליישב קמא דברי הכל ואיכא דאמרי בהא נמי פליגי או איכא דאמרי בהא פליגי ובהא ליישב קמא דברי הכל אבל כה"ג לא בכל הפחות הוה לי' למימר דבקטניות מחלוקת אבל בשבלין כ"ע מודו ותירץ דה"ק ליישב קמא מחלוקת בשבלין לאבל בקטניות שפירש בהדיא שהכניסן לשבלין אבל בקטניות שפירש למולגן ד"ה טבלא וה"ה דפליגי בקטניות סתם ובשבלין סתם ולאיכא דאמרי ה"ק מחלוקת בשבלין סתם שלא פירש למולגן אבל בקטניות סתמא כ"ע מודו דלא טבלו וה"ה בקטניות שהכניסן למולגן פליגי וכן בשבלין פליגי והשתא ניחא דלא הוי להיפך לגמרי דהא דקאמר ליישב קמא דפליגי מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה [לא] טבלא וא"ת והא לא מיירי כלל בפלוגתיה רק במפרש שהכניסן לשבלים יש לומר דמה דקתני סיפא למולגן במלילות משום דמסתמא כמו למולגן במלילות דכל שלא פיר' דהוו לעשות מהן עיסה הוי כמו למולגן במלילות בשבלים אבל תימה להאי פירושא דמקשה בסמוך מאי לאו בטבל וכו' מאי פריך לשני ליה דמיירי בדמפרש והכא מיירי בסתם ויש לומר דמשמע דמיירי בכל עניין אפילו בסתמא ועוד דבעי (ג) אליבא דכלהו תנאי: כשם

הא רבי הא ר' יוסי בר' יהודה דתניא [א]**הכנים שבלין לעשות מהן עיסה** [ב]**אוכל מהן עראי ופטור** [ג]**למוללן במלילות רבי מחייב ור' יוסי ברבי יהודה פוטר ולרבי יוסי ברבי יהודה נמי משכחת לה כגון שהכנים שבלין לעשות מהן עיסה ונמלך עליהן למוללן ביום טוב דטבלא ביומיה אלא מאי תרומה רוב תרומה אמר אביי מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא טבלא לימא מסייע ליה** [ד]**מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו רבי יוסי בר' יהודה היא דאמר התם לא טבלא הכא טבלא לא רבי היא אי רבי היא מאי אירייא תלתן אפי' שבלין נמי אלא מאי רבי יוסי בר' יהודה לשמעינן שאר מיני קטניות וכ"ש תלתן אלא תלתן אצטריכא ליה סד"א הואיל וטעם עצו ופריו שוה לפרוש נמי אעצו קמ"ל איכא דאמרי אמר אביי [ה]מחלוקת בשבלין אבל בקטניות דברי הכל אסורייתא לא טבלא מיתיבי מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מאי לאו טבל טבול של תרומה [ה]לא טבל טבול של תרומת מעשר וכדר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין [ו]שמו טובלו לתרומת מעשר כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך אמר רבא [ז]קנסא תניא נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא**

הא רבי יוסי. פרש"י ומה (ב) מצינו דזכאי בהרמתה היינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות דסבר דהכנסתן דמלילות היינו גרנן וגמר מלאכה[א] אבל מתני' דקתני לא מצינו היינו ר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין תרומה במלילות דלדגן קפיד רחמנא[ב] ואין זה אלא קבוץ בעלמא ובסמוך גרסינן ורבי יוסי בר' יהודה נמי משכחת לה וכו' משמע לפי' דלר' יוסי אפי' אכילת קבע יכול לאכול בלא מעשר דאם היה מחייב באכילת קבע משכחת לה לר' יוסי בר' יהודה דזכאי בהרמתה באכילת קבע ותימה דהלשון לא משמע כן דהא קאי על אכילת ערלי הכניס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור ועלה מסיק למולגן במלילות רבי מחייב מערלי ור' יוסי בר' יהודה פוטר מערלי וע"ק לרבי נמי היכי מצינו (הוא) זכאי בהרמתה ביו"ט הואיל דאית ליה דהכנסתן למלילות זהו גרנן וגמר מלאכתן אם כן נתחייבו מאתמול מעיו"ט ואם כן אין יכול להפרישם ביו"ט לכן נ"ל דהא דקאמר דכהן זכאי בהרמתה אתיא אליבא דר' יוסי ברבי יהודה דפוטר דכיון דסבר דהכנסתן לאו זהו גרנן ואם כן כי מלגן ביו"ט [ג] בא לו חיוב השתא וא"כ זכאי בהרמתה והא דאמר דאינו זכאי בהרמתה אתי אליבא דרבי דס"ל דהכנסתן זו היא גרנן והיה להם לתרוס מאתמול וא"כ אינו זכאי בהרמתה ובסמוך גרסי' ורבי משכחת לה וכו': **איכא דאמרי מחלוקת בשבלים אבל בקטניות ד"ה לא טבלא.** והקשה הר"ר שמשון מקוצי דבכל התלמוד לא מצינו איכא דאמרי כה"ג שהוא להפך מן הראשון[ג] דודאי מצינו בשאר מקומות ליישב קמא דברי הכל ואיכא דאמרי בהא נמי פליגי או איכא דאמרי בהא פליגי ובהא ליישב קמא דברי הכל אבל כה"ג לא בכל הפחות הוה לי' למימר דבקטניות מחלוקת אבל בשבלין כ"ע מודו ותירץ דה"ק ליישב קמא מחלוקת בשבלין לאבל בקטניות שפירש בהדיא שהכניסן לשבלין אבל בקטניות שפירש למולגן ד"ה טבלא וה"ה דפליגי בקטניות סתם ובשבלין סתם ולאיכא דאמרי ה"ק מחלוקת בשבלין סתם שלא פירש למולגן אבל בקטניות סתמא כ"ע מודו דלא טבלו וה"ה בקטניות שהכניסן למולגן פליגי וכן בשבלין פליגי והשתא ניחא דלא הוי להיפך לגמרי דהא דקאמר ליישב קמא דפליגי מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה [לא] טבלא וא"ת והא לא מיירי כלל בפלוגתיה רק במפרש שהכניסן לשבלים יש לומר דמה דקתני סיפא למולגן במלילות משום דמסתמא כמו למולגן במלילות דכל שלא פיר' דהוו לעשות מהן עיסה הוי כמו למולגן במלילות בשבלים אבל תימה להאי פירושא דמקשה בסמוך מאי לאו בטבל וכו' מאי פריך לשני ליה דמיירי בדמפרש והכא מיירי בסתם ויש לומר דמשמע דמיירי בכל עניין אפילו בסתמא ועוד דבעי (ג) אליבא דכלהו תנאי: כשם

אלא רבי הא ר' יוסי ברבי יהודה. לעולם מוללין מלילות לדברי הכל ודקשיא לן אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אין ודאי מצינו אליבא דרבי דאמר יש תרומה במלילות ומתניתין דקתני לא מצינו ר' יוסי ברבי יהודה היא דאמר אין תרומה במלילות: **אוכל מהן עראי.** כל זמן שלא דשן ומרחן בכרי לא נגמרה מלאכתן לתרומה: **למוללן במלילות.** הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות: **רבי מחייב.** בתרומה שלא יאכל מהן עראי עד שיפרישם לפי שהכנסתן בשבלין היא גמר מלאכתן שאין סופן לבא לידי גורן אחר וזהו גרנן: **ורבי יוסי בר' יהודה פוטר.** דגרגר כתיב[ב] והיינו מרוח דאין דגון אלא קבוץ בכרי: ופרכינן לרבא דאמר מוללן לר' יוסי ברבי יהודה נמי אי שרית למוללן ביו"ט משכחת לה על כרחין שזכאי בהרמתה במלילות שהכניסן לעשות עיסה בדישה ומרוח ונמלך עליהן למוללן להנייען כולן למלילות דעל כרחין מודה בהו רבי יוסי דטבלן ביום שנמלך עליהן דכיון דהכניסן לשם גורן גמור ירדה להן תורת תרומות ומעשרות וכשנמלך למוללן נעשית הכנסתו גורן והמוללן ביו"ט על כרחו [ג] קדיש תרומתן: **אלא מאי תרומה רוב תרומה** גרסינן. ולא גרס אלא מאי אית לך למימר אלא לא תימא הא רבי הא רבי יוסי דבין לרבי בין לרבי יוסי מתוקמא ומאי תרומה דתנן מתניתין אינו זכאי בהרמתה ברוב תרומות קאמר שישנן על ידי דישה ומרוח והן מערב יום טוב: **מחלוקת בשבלין.** בהנהו הוא דפטר ר' יוסי דרובן לדישה ואין גרנן אלא במרוח: **אבל קטניות.** יש בני אדם הרבה שאין חובטין אותן יחד אלא כדי קדרתן לפיכך הכנסתן בחבילין זהו גרנן: **תלתן.** מין קטנית הוא ומעט נותנין בקדרה ליתן טעם: **כותש.** זהו דרך דישתן: **ומחשב.** מאומד: **ואין מפרישין על העץ.** אין צריך להפרישם מן הקשים. ואף על פי שטעם עצו ופריו שוה לא חייבוהו חכמים במעשרות מדקתני חבילין של טבל אלמא אסורייתא טבלא: **לשמעינן שאר מיני קטניות.** דטבלו בחבילי ואף על פי שהרבה עושין מהן כרי ומרוח וכ"ש תלתן שהוא נותנו מעט מעט בקדרה למתק ונותנו בעצו: **אלא תלתן אצטריכא ליה** גרסינן. ולעולם רבי היא וה"ה לשבלין ולא תסייעיה מהכא: **איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין.** בהנהו מחייב רבי לפי שהרבה כונסין אותן למלילות וקליות שהן גרגן אבל בקטניות שתם הכנסתם למרוח ואסורייתא לא טבלא: **מאי לאו בטבל טבול לתרומה.** כלומר מאי לאו גבי ישראל קרי ליה טבל ועדיין לא נקרא עליו שם בפה ומשתמא קרוי טבל ומחייב בתרומה שהיא תחלה לכל המעשרות דכתיב בה ראשית[ג]: **לא בטבל טבול לתרומת מעשר.** לעולם אין חבילין גמר מלאכה ואילו גבי ישראל הוא לא הוה מקרי טבל אלא בכן לוי קאי שקדם והלך אצל ישראל ונטל מעשר ראשון ממנו בחבילין והואיל וחל על חבילין הללו שם מעשר נעשו טבל אצלו להפרישם מהם תרומת מעשר מן המעשר שעל הלוי להפרישם והיא במיתה וכל תורת תרומה עליה דתרומה קרייה רחמנא[ד]: **שהקדימו בשבלין.** שהקדימו לתרומה גדולה: **שמו טובלו.** שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו בחבילת ערלי ובמיתה כדין טבל עד שיריס תרומת מעשר שלו ולקמיה[ה] יהיב טעמא: **כותש למה לי.** אי בכן לוי מוקמינן ליה למה מוטל עליו לעשותו דגן אי אמרת בשלמא בישראל קאי ואסורייתא טבלא שפיר תנא כותש דכתיב דגנך[ו] ודרבנן דומיא דאורייתא תקון: **קנסא.** על שהקדיש וגרס להעריס לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ולמעך לא תאחר תרומה להקדיש לה מעשר[ז]: **יעשה אותו גורן גרסינן:** אלא

עד שיפרשו. **ודחה** לא, זה ששנינו ומפריש, תרומת מעשר היא, ולא תרומה גדולה, פי' כגון שיש לו לבעל הבית אלף חבילי תלתן, ונתן מאה מהן מעשר ללוי, חייב הלוי לכתש עשר חבילות מהן, שהן מעשר מן המעשר, וזהו שנקרא תרומת מעשר דכתיב והרמותם ממנו וגו'. **ומחשב**, כלומר מחשב בדעתו של אילו החבילות יש בהן זרע עשרים סאה, כותש מהן סאתים ונותן לכהן. וזו הכתישה קנס קנסו ללוי, שלא היה לו לקבל חבילות עד שיכתשם ישראל ויתקנם. **וכריש** לקיש דאמר שמו טובלן, כלומר כיון שנקרא מעשר, חייב להפריש ממנו תרומת מעשר, וזה פירוש שמו טובלן לתרומת מעשר, ומחשב באומדן דעתן כמה זרע יש בהן כמה שפירשנו.

א) תרומות פ"י מ"ו, ב) [דכריס יתן], ג) [דכריס יתן], ד) [במדבר יתן], ה) [ע"כ], ו) [דכריס יתן], ז) [עי' תרומות פ"ג מ"ו], ח) [פי' לאכול קבע רש"ן],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' על כלמו מרים תרומתן הס"ד: (ב) תוס' ד"ה הא וכו' ומה שמצינו וכו' דהא דקאמר שזכאי כל"ל ותיבת דכהן נמחק: (ג) ד"ה איכא וכו' ועוד דבעי לאוקמא אליבא:

גליון הש"ם

גמ' אוכל מהן עראי. עיין מנחות דף סז ע"ב תוס' ד"ה כדי שתהא:

מוסף תוספות

א. דכיון דמלילות קיימי ליכא גמר מלאכה אחרת, דמלילה היינו הכשר אכילה כטחינה בחטים. הלש"ם. ב. לפי שהכתוב תלאה בגורן דכתיב ראשית דגנך הילכך כיון שאין בדעתו לעשות מהן גורן לעולם הרי הן פטורין. רסב"ל. ג. בפי מנהג העולם. דלחד לישנא את אמרת דשיטת העולם להכניס קטנים מעט מעט, ולאידך את אמר דמנהג העולם להכניס הרבה ביחד, וכזה לא מצינו, דפוק חזי מאי עמא דבר. תר"פ.

רבינו חננאל

ופרקינן לא קשיא הא דתני מוללין ומפרכין ביו"ט, לר' יוסי בר' יהודה שפוטר המלילות מן התרומה, והא דתני המולל מלילות ואמרינן מערב יו"ט אין ביו"ט לא לר', דתניא הכניס שיבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור, למוללן במלילות, רבי מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר. ר' סבר כיון שחישב עליהן למוללן הוקבעו למעשר ולתרומה, וכיון שהיה לו לעשר מאתמול ולא עישר, מוקצה הוא ואסור למוללן ביו"ט. ור' יוסי בר' יהודה סבר אין חייב אא"כ עשאן כעין גורן, אבל המכניס למלילות פטור הוא בחול כל שכן ביום טוב. לפיכך מוללין ביו"ט. **ואמרינן** ולר' [ו]) [יוסי ב"ר יהודה] נמי משכחת לה הא דתניא, ואוקימנא ר' יוסי בר' יהודה דמחייב ביו"ט במלילה דלא הוה אפשר לו לעשותו מעיו"ט, וכל מלאכה [שהוא] צורך אוכל [נפש] שאי אפשר לעשותה מעיו"ט מותר לעשותה ביו"ט, והוא כגון הלש עיסה מעיו"ט אין מפריש ממנה חלתה ביו"ט, והלש ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט, הכא נמי כגון שהכניס שבלין לעשות עיסה, דאפילו ר' מתיר לאכול מהן עראי בין בחול בין ביו"ט, ונכנס ביו"ט, ואחר [כך] נמלך עליהן ואמר איני עושה מהן עיסה אלא מלילות אני עושה אותם כולן, שנמצאו היום ביו"ט מתחייבין, ולא היה בהן חיוב מאתמול, כגון האי הכי נמי דאיבעי כו' למיכל מינייהו אסור, אלא מאי אית לך למימר מתקנם ואוכל. **ירושלמי מטלטלין את האיסטביסין** דר' ירמיה הורי לבר גירונטי אסיא מטעיניה בסדיניה מיעול מבקרא בישיא בשבתא. מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי מטען בסדיניה מיעול מדרש בציבורא בשבתא, לא סוף

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:

קח ב מיי' שם ופ"ה מהל' תרומות הל' ה:

קט ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

קי ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ה:

קיא ה מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

קיב ו מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף קי וסעיף קלז:

קיג ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' יד סמג עשין קלד טור י"ד סי' שלח:

רבינו חננאל (המשך)

דבר שצורך הרבים בו, אלא שמא יצטרכו לו רבים. תני לא את המפתח וב"ה מתירין, הדא דמתירין ב"ה מפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא שרא, והא ר' אבהו הוה יתיב ומתני ומפתחא של פלמטירין. ביריה, פלפלין הוה ליה בגווה. **תני** הלש עיסה ביו"ט מפריש חלה ביו"ט. מערב יו"ט ושכח ולא הפריש חלתה אסור לטלטלה כו', תיפתר בעיסה טמאה שאינו יכול להפריש חלתה אלא בסוף, ובדין הוה בעיסה טהורה שלא יפרישנה אלא בסוף, תקנה תקנו להפרישה בתחילה שלא תטמא את העיסה. והא דתנן אין זכאי בהרמתה רוב תרומה היא, ולא כל התרומה. ג) ויתכן לפרקים שיזדמן כגון זו, ויש לו להרים התרומה ביו"ט אם צריך לאכול מהן, כגון אפייה וביישול שהן מותרין, וכגון הלש עיסה (מערב) [ב]יו"ט מפריש ממנה חלתה ביו"ט, הכא נמי אפילו לר' יוסי בר' יהודה מאי תרומה דתנינן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה, רוב תרומה. **אמר אביי מחלוקת** ר' ור' יוסי בר' יהודה בשבלין של תבואה, אבל בקטניות דברי הכל איסוריתא טבלא. לימא מיסייעא מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל כו'. **איכא** דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבלין, אבל בקטנית דברי הכל איסוריתא [לא] טבלא. ומותבינן עליה מהא דתנן בתרומות פ"ט מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה כותש ומחשב כמה זרע יש בהן ומפריש על הזרע, מאי לאו תרומה היא זו דקתני ומפריש על הזרע, והנה מצינו כי נתחייב בחבילות שהן איסוריתא להפריש מהן תרומה, ואיך [אמר] איסוריתא דברי הכל לא טבלו, כלומר אין חייבין

ח) כל"ל, לפי ההמשך. ט) כ"ה בכת"י.

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה צריך למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דבהדיא כתיב בה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט ועי"ל אי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הייתי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דונחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמייתי נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן המעמוד לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאורייתא לא בעינן מוקף[א] אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא גמי ונחשב גימא[ב] כדפרישית:

ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דבשבלין יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאחרי כן יהא חייב ואומר הרר"י דה"ק מה ראית לחייב מכל לדדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם ראיית פני הבית וחיוב לאחר ראיית פני הבית ומשני האי אדגן פירוש בהקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל לד:

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דביתהו כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' משמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשכבר נתלשו[ג] מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא נהירא דבסמוך משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה[ד] הואיל והוא קולף הרבה ביחד דהיינו דגונו:

ביצד מולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למלול[ה] וכילד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקנון ובתמחוי: **כיצד מנפח** וקאמר בין קשרי **אצבעותיו**. ותימה דלעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקנון וכו' ויש לומר דלעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקנון ותמחוי דנקט משום י"ט נקט ליה: בית

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא[ו] אבא אלעזר בן גימל אומר [1]ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם[א] שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [ז]אמר ר"ש בן לקיש [2]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [2]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר[ג] א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [3]מכל[ד] (מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [ה]תנן התם [3]המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר[ו] המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד[ז] ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [ח]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן[ט] איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים[ט] [ז]משיעמיד ערמה ואילו גבי [ח]שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי איש לך למימר [ט]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר 'כיון דמשני אפילו חדא אכולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה[ט] דכתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה בעי.** בשלמא לי' בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה ובינונית ורעה[ט] הלכך באומד סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: **אלא אלעזר בן גימל** גרסי': **ונחשב לכם תרומתכם.** בלוים כתיב: **בשתי תרומות הכתוב מדבר.** דכתיב דגן מן הגורן[ט] זו תרומה גדולה תרומתכם[ט] זו תרומת מעשר: **מה תרומה גדולה ניטלת באומד:** כדפרישי' דלא כתיב בה שיעור: **ובמחשבה.** נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי. והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: **הואיל וילא עליו שם מעשר.** ורחמנא אמר והרמותם ממנו מעשר מן המעשר[ט] משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו: **פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית[ע] והלוי אחריו מעשר במה שמשייר וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים במה ששייר ונמצא כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: **אפילו הקדימו.** לתרומה בכרי משנתמרח נפטר לוי מהאי קרא: **עליך אמר קרא.** כדי שלא תאמר כן: **מכל[ד] מעשרותיכם תרימו אף כל תרומת ה'.** ובלוים כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל לד תרומה המוטלת בו יתן: **ומה ראיים.** דהאי כל דמרבי שדית ליה אהקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשבלים אימא איפכא: **האי אדגן.** הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגנך[ד] הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדייה: **המקלף שעורים.** לאוכלן קלופים חייב: **ואוכל.** ופטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת ערלי היא ובשלא נתמרחו קאי שמקלפן מתוך שבולת שלהן: **חייב.** במעשר דהוה ליה קבע: **וכן לשבת.** אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש דכלאחר יד הוא אבל משקבלן בידו הוא תולדת דישה וחייב: **כסי כסי.** מלא כוסות[ה] : **ואוכל.** בלא

מעשר: **לתוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **והרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת ערלי ומותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיפקסו.** משניטל פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משיעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הויא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בצלים לביתו אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איש לך למימר.** אע"ג דלמעשר הויא מלאכה לשבת[ט] מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב[ק] : **כילד מוכן.** ביום טוב דאמרן לעיל[ר] מוכלין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול: **חדא אחדא.** בין גודל לאצבע: **חדא אסרתי.** בין גודל לשתי אצבעותיו: **כילד מנפח.** דאמרינן לעיל[ש] למחר מנפח מיד ליד בשבת: מקשרי

בגד אחר, ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מומחשב (שם וכעי"ז גיטין שם) והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף (גיטין שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלין.** לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחילה אחד ממחמשים דרחמנא קרייה ראשית וכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה אחד ממחמשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז. וכעי"ז שבת קבז:). **אמר קרא מכל מתנותיכם.** בפרשת לוים כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב והאי קרא את כל תרומה ה', כל לד תרומה שבו חייבים להפרש ממנו (ברכות שם). **האי.** דנתמרח, **אדגן.** וחלה עליו חובת תרומה דכתיב ראשית דגנך, שלכך מי שקלה לוי בעי אהדורי לכהן תרי ממאה שבו ברשא והדר אחד מעשרה (שבת שם וכעי"ז ברכות שם). **האי לא אדגן.** וכי שקליה לוי עדיין לא הוי טבול לתרומה (פסחים לה: וערובין לא:). **איזהו גרנן למעשר.** שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור לכהן אכילת ערלי (ב"מ פח:). **משיפקסו.** משניטל פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ולאחר זמן הוא נופל בתלוש (שם). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שהעושה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא ששגג בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. וכעי"ז חגיגה י:) שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין סב:) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).

קז א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ד:
קח ב מיי' שם הלכה יג טור י"ד סי' שלח:
קט ג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יט טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף פז:
קי ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו:
קיא ו מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ח:
קיב ז מיי' שם הלכה יב: ח [מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ו ועיין כ"מ]:
קיג ט מיי' פ"א מהל' שבת הלכה [ח] (טו):
קיד י מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו:

תורה אור השלם

1. וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיָּקֶב:
במדבר יח כז
2. וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהֲרֹמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:
במדבר יח כו
3. מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:
במדבר יח כט

לעזי רש"י

פאנ"ץ. כפל בד, כנף מעיל.

מוסף תוספות

א. כדאמרינן (ביכורים פ"ב מ"ה) תרומת מעשר הוקשה לביכורים לכל מילי שניטלת מן הטמא ודלא בעיא מוקף. תי"פ.
ב. [דן]עקרינן לקרא דונחשב דכתיב גבה ומוקמינן לה בתרומה גדולה כדפי'. שם.
ג. שהיה נידש ונמלל ויצא מאתמול מן השבולת אלא שהיה חסר לקלפו קליפה אחרת דקה הנשארת עליו. שיטה.
ד. פי' משום דהוי כמירוח הכרי והיינו דמייתי' עלה ההיא דאיזהו גרנו למעשר. רשב"ם.
ה. (כדאי' לעיל יב, ב), ואפילו ביום טוב צריך לשנות מעובדין דחול. תי"פ.

רבינו חננאל

ונותן לכהן תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, כדכתיב ונחשב לכם, כלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה בלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר ר"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש תרומה גדולה, שהיא עין בינונית אחד מחמשים, אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מי', אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים פטור עליה, מ"ט מעשר מן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו בשבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי יהיה הלוי פטור מתרומה גדולה. **ואסיקנא** האי דבכרי אידגן ונתחייב, ובנתינתו לבן לוי לא פקע חיוב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אידגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. **תנן** התם במעשרות פרק ד' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב, א"ר אלעזר וכן לשבת. איני והא רב ור' חייא מקלפי להו דביתהו כסי [כסין]. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו מלא כסי שרי, וכי איתמר דר' אלעזר אסיפא איתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. **ואקשינן** אריש דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור. **ודחינן** ולא, והרי גרנן למעשר דתנן במעשרות פרק ראשון, איזהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. הנה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות, לגבי שבת שרי, דהא אנן (מפקדינן) [מפקסינן] ואכלינן בשבת. אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכוין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. **ואוקמה** רבא למלילה אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כסי כסי מלא כוסות בשבת ותוכל כל"ל והל"ל: (ב) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שהיא:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא לוויס כתיב, תרומתכם הייגו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן הייגו תרומה גדולה, דאשית דגן ישראל מפריש מגורנו, והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לא.). דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוויס ונחשב לכם, כלומר במחשבה תטלו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, כלומה תרומה שניטלת מן הגורן, דהייגו תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד, דומחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד: וכעי"ז ברורות נח: מכת"י) ואע"ג דלא כתיב האי קרא דתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר כתרומה גדולה שניטל ישראל מגרנו, והשתא אתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בכורות שם). **באומד.** אחד ממחמישים שאמרו חכמים מפרש בגומד, דאם טעה אין כאן איסור, דמדאורייתא מטה אחת פוטרת הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא דאשית דגנך (גיטין לא.) שאם יש לו פירות הרבה אין לריך למדוד, אלא בגומד יטול אחד ממחמישים (מנחות נד:) שמאמד בדעתו כך וכך יש לי בכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה (בכורות נט.). **ובמחשבה.** שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפרש הרי הן תרומה, כדאמרינן לגבי לוקח יין מבין הכותים, ולהכי קרי ליה ממחשבה משום דאיתו מוכה אותן (שם) אי נמי נותן עיניו בגד זה ואוכל

מלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה[ט] דכתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה בעי.** בשלמא לי' בישראל מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למיתני מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב ראשית דגנך (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה ובינונית ורעה[ט] הלכך באומד סגי דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: **אלא אלעזר בן גימל** גרסי': **ונחשב לכם תרומתכם.** בלוים כתיב: **בשתי תרומות הכתוב מדבר.** דכתיב דגן מן הגורן[ט] זו תרומה גדולה תרומתכם[ט] זו תרומת מעשר: **מה תרומה גדולה ניטלת באומד:** כדפרישי' דלא כתיב בה שיעור: **ובמחשבה.** נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי. והא דקא יליף לה מתרומה גדולה משום אומד נקט לה: **הואיל וילא עליו שם מעשר.** ורחמנא אמר והרמותם ממנו מעשר מן המעשר[ט] משנקרא מעשר הזקיקם לתרומתו: **פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרויה ראשית[ע] והלוי אחריו מעשר במה שמשייר וזה שנטל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמשים במה ששייר ונמצא כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר: **אפילו הקדימו.** לתרומה בכרי משנתמרח נפטר לוי מהאי קרא: **עליך אמר קרא.** כדי שלא תאמר כן: **מכל[ד] מעשרותיכם תרימו אף כל תרומת ה'.** ובלוים כתיב ולהכי כתיב כל למימר דכל לד תרומה המוטלת בו יתן: **ומה ראיים.** דהאי כל דמרבי שדית ליה אהקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשבלים אימא איפכא: **האי אדגן.** הקדימו בכרי כבר נעשה דגן ומשבא לכלל דגן חלה עליו חובת כהן דכתיב ראשית דגנך[ד] הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן אכרי תשדייה: **המקלף שעורים.** לאוכלן קלופים חייב: **ואוכל.** ופטור מן המעשר דכי האי גוונא אכילת ערלי היא ובשלא נתמרחו קאי שמקלפן מתוך שבולת שלהן: **חייב.** במעשר דהוה ליה קבע: **וכן לשבת.** אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש דכלאחר יד הוא אבל משקבלן בידו הוא תולדת דישה וחייב: **כסי כסי.** מלא כוסות[ה] : **ואוכל.** בלא

מעשר: **לתוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **והרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת ערלי ומותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיפקסו.** משניטל פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משיעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הויא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משהביא בצלים לביתו אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איש לך למימר.** אע"ג דלמעשר הויא מלאכה לשבת[ט] מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב[ק] : **כילד מוכן.** ביום טוב דאמרן לעיל[ר] מוכלין מלילות והא ודאי שינוי בעי מעובדא דחול: **חדא אחדא.** בין גודל לאצבע: **חדא אסרתי.** בין גודל לשתי אצבעותיו: **כילד מנפח.** דאמרינן לעיל[ש] למחר מנפח מיד ליד בשבת: מקשרי